

ZAMONAVIY JAMIYATDA MANAVIY TARBIYA MUAMOLARI**Maslaxatchi rahbar:**Samatov.X.U**Muhammad al-Xorazmiy nomidagi****Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Samarqand filiali**

Shayzoqov Sardor Abduvohid o'g'li

“Kompyuter injineri” va “Su’niy intellekt”

yo’nalishi DI_25_07-guruh talabasi

Annotation: Zamonaviy jamiyatda manaviy tarbiya muammolari, uning ahamiyati va yechimlari haqida tahlil qilinadi. Ushbu maqolada manaviy tarbiyaning asosiy tamoyillari, muammolari va zamonaviy jamiyatdagi roli ko'rib chiqiladi.

Keywords: manaviy tarbiya, jamiyat, muammolar, yechimlar.

Manaviy tarbiyaning ta'rifi va ahamiyati

Manaviy tarbiya insonning ruhiy, axloqiy va madaniy jihatdan rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Bu jarayon, shaxsning ichki dunyosini boyitish, uning axloqiy qadriyatlarini shakllantirish va jamiyatga faol hissa qo'shishiga yordam berish maqsadida amalga oshiriladi. Manaviy tarbiyaning asosiy tushunchalari, axloqiy me'yorlar, adolat, samimiyat, hamdardlik va mas'uliyat kabi qadriyatlarni o'z ichiga oladi. Ushbu qadriyatlar shaxsning o'zini tutishida, boshqalar bilan munosabatlarida va ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishida muhim ahamiyatga ega.

Shaxsiy rivojlanish nuqtai nazaridan, manaviy tarbiya insonni o'zining ichki potentsialini ochish, o'zini anglash va o'z hayotidagi maqsadlarni belgilashda yordam beradi. Jamiyat nuqtai nazaridan esa, manaviy tarbiya ijtimoiy birlikni mustahkamlash, turli toifalar o'rtasidagi hamjihatlikni ta'minlash va ijtimoiy barqarorlikni qo'llab-

quvvatlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shunday qilib, manaviy tarbiya nafaqat shaxsiy, balki jamiyatning rivojlanishida ham asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Manaviy tarbiya shaxsning ichki dunyosini shakllantiruvchi, axloqiy va estetik qadriyatlarni rivojlantiruvchi jarayon sifatida ta'riflanadi. Bu jarayon shaxsning o'z-o'zini anglashini, ijtimoiy mas'uliyatni va boshqalar bilan munosabatlarni yaxshilashga yordam beradi. Manaviy tarbiyaning ahamiyati shundaki, u insonni nafaqat axloqiy jihatdan yetuk, balki ijtimoiy muhitda aktiv ishtirok etuvchi shaxsga aylantiradi, bu esa jamiyatning barqarorligi va rivojlanishi uchun zarurdir.

Zamonaviy jamiyatda manaviy tarbiyaning o'rni

Zamonaviy jamiyatda manaviy tarbiya insonlar o'rtasidagi munosabatlarni shakllantiruvchi muhim omil hisoblanadi. Manaviy tarbiya shaxsning ichki dunyosini boyitish, uning axloqiy qadriyatlarini rivojlantirish va ijtimoiy mas'uliyatini oshirishga qaratilgan jarayondir. Bu jarayon shaxslararo munosabatlarga bevosita ta'sir ko'rsatadi, chunki manaviy qadriyatlarni anglash va ularga amal qilish ijtimoiy aloqalarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shaxslar o'rtasidagi muloqotda manaviy tarbiyaning roli, birinchidan, o'zaro hurmat va tushunishni oshirishda, ikkinchidan, ijtimoiy adolat va hamjihatlikni ta'minlashda ko'rinadi. Zamonaviy jamiyatda, axloqiy va manaviy qadriyatlar o'rtasidagi bog'lanish, ijtimoiy muhitda tinchlik va barqarorlikni saqlab qolish uchun zarurdir. Shunday qilib, manaviy tarbiyaning ahamiyati faqat individual rivojlanish bilan cheklanmay, balki jamiyatning umumiy farovonligini ta'minlashda ham o'z ifodasini topadi. Bu jarayon, shuningdek, kelajak avlodlar uchun mustahkam asoslar yaratadi va jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Zamonaviy jamiyatda manaviy tarbiya shaxslararo munosabatlarning muhim jihatini tashkil etadi. U insonlarning o'zaro hurmat, samimiylik va tushunishni rivojlantiradi, bu esa ijtimoiy hamjihatlikni mustahkamlaydi. Manaviy tarbiya orqali shaxslar o'z ichki qadriyatlarini anglab, jamiyatda ijobiy o'zgarishlarga hissa qo'shish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu tariqa, manaviy tarbiya jamiyatning asosiy ko'rsatkichlaridan biri sifatida, insoniyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Manaviy tarbiyaning muammolari

Zamonaviy sharoitlarda manaviy tarbiyaning muammolari ko'plab omillar bilan bog'liq. Birinchidan, tezkor texnologik rivojlanish va internetning keng tarqalishi, yosh avlodni ma'naviy qadriyatlardan chetlashtirishi mumkin. Yoshlar o'z vaqtlarini ko'proq virtual muhitda o'tkazib, an'anaviy tarbiya usullaridan uzoqlashmoqda. Ikkinchidan, globalizatsiya jarayonlari mahalliy madaniyat va an'analarni zaiflashtirib, turli xil g'oyalarning bir-biriga aralashishiga olib keladi. Bu jarayonlar natijasida, yoshlar o'rtasida ma'naviy qiyinchiliklar va kimlik izlash muammolari yuzaga kelmoqda. Shuningdek, oilaviy muhit va ta'lim tizimidagi kamchiliklar ham manaviy tarbiyani sustlashtiradi. Ota-onalarning yoki ta'lim muassasalarining ma'naviy qadriyatlarni yetarlicha o'rgatmasligi, yoshlarning to'g'ri yo'lni tanlashiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bunday sharoitda, manaviy tarbiyani rivojlantirish uchun innovatsion yondashuvlar va jamoatchilikning faol ishtiroki zarur. Shunday qilib, manaviy tarbiyaning muammolarini hal qilish, jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy sharoitlarda manaviy tarbiyaning muammolari ko'plab omillar bilan bog'liq. Birinchidan, axborot texnologiyalarining tez rivojlanishi va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi, yoshlarning ma'naviy qadriyatlariga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ikkinchidan, oilaviy va ijtimoiy muhitning o'zgarishi, an'anaviy tarbiya usullarini zaiflashtiradi. Ushbu omillar manaviy tarbiyaning samaradorligini kamaytirib, yosh avlodning ma'naviy darajasiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuning uchun, muammolarni hal etish uchun kompleks yondashuvlar zarur.

Oila va manaviy tarbiya

Oila inson hayotining asosiy tamoyilidir va uning manaviy tarbiyada tutgan o'rni beqiyosdir. Oila, avvalo, shaxsiyatning ilk shakllanishi va rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Oila a'zolari o'rtasidagi munosabatlar, mehr-muhabbat, e'tibor va hurmat kabi qadriyatlar yosh avlodning ma'naviy asoslarini belgilaydi. Oila ichida o'rgatiladigan axloqiy me'yorlar, an'analar va qadriyatlar bolalarning hayotga bo'lgan munosabatini shakllantiradi. Shuningdek, oila muhitida bolalar hayotiy tajriba to'playdilar, bu esa

ularning shaxsiyati va ma'naviyati uchun zarurdir. Oila, shuningdek, bolalarga ijtimoiy ko'nikmalarni o'rgatadi va ularni jamiyatga moslashishga yordam beradi. Oila muhitida olingan tarbiya, bolalarning kelajakdagi faoliyatida, ijtimoiy va ma'naviy mas'uliyatlarini anglashida muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, oila va uning tarbiyaviy roli, nafaqat shaxsiy, balki jamiyatning ma'naviy rivojlanishi uchun ham zaruriy shartdir. Oila ichidagi mustahkam qadriyatlar, yosh avlodning ma'naviy yetukligini ta'minlashda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Oila, shubhasiz, shaxsning ma'naviy tarbiyasida muhim ahamiyatga ega. U insonning ilk qadriyatlarini shakllantiradi va etika, axloqiy me'yorlar hamda ijtimoiy mas'uliyatni o'rgatadi. Oila ichidagi muloqot va o'zaro hurmat, bolalarga to'g'ri yo'lni tanlashda yordam beradi. Shu bilan birga, oila jamiyatning ma'naviy poydevorini tashkil etib, kelajak avlodlarning ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishini ta'minlaydi.

Ta'lim tizimida manaviy tarbiya

Ta'lim tizimida manaviy tarbiya zamonaviy jamiyatning muhim jihatlaridan biridir. Manaviy tarbiya, avvalo, shaxsning axloqiy va ruhiy rivojlanishiga xizmat qiladi. Ta'lim muassasalarida manaviy tarbiyani amalga oshirish, o'quvchilarda ijtimoiy mas'uliyat, to'g'ri axloqiy qadriyatlar va insoniy munosabatlarni shakllantirishga yordam beradi. O'qituvchilar va ta'lim muassasalari, o'quvchilarning shaxsiyati va jamiyatga bo'lgan munosabatini o'zgartirishda katta rol o'ynaydi. Ta'lim jarayonida manaviy tarbiyani integratsiyalash, o'quv dasturlariga axloqiy mavzularni kiritish va guruhiiy faoliyatlar orqali amalga oshiriladi. Bu yondashuvlar, o'quvchilarning o'zaro hurmat, hamjihatlik va adolat tushunchalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, ta'lim muassasalarida manaviy tarbiyaning ahamiyati, o'quvchilarning kelajakdagi ijtimoiy hayotidagi muvaffaqiyatlariga bevosita ta'sir qiladi. Natijada, manaviy tarbiya ta'lim tizimining asosiy komponentlaridan biri sifatida, yosh avlodni ma'naviy jihatdan yetuk shaxslar sifatida tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. Ta'lim tizimida manaviy tarbiya, o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi va ijtimoiy moslashuvi jarayonida alohida o'rin tutadi. Bu jarayon, o'quvchilarni

axloqiy qadriyatlar, o'zaro hurmat va javobgarlik ruhida tarbiyalashga qaratilgan. Ta'lim muassasalarida manaviy tarbiyani rivojlantirish uchun turli yondashuvlar qo'llaniladi, masalan, interaktiv darslar, guruh ishlari va muammoli vaziyatlarni hal etish. Ushbu yondashuvlar, o'quvchilarning ma'naviy jihatdan yetuk bo'lishlariga yordam beradi.

Ijtimoiy muhit va manaviy tarbiya

Ijtimoiy muhit, insonning ma'naviy tarbiyasida muhim rol o'ynaydi, chunki u shaxsning hayotida mavjud bo'lgan qadriyatlar, an'analar va ijtimoiy munosabatlarni shakllantiradi. Ijtimoiy muhitda o'sayotgan shaxs, atrofdagi insonlardan, oiladan va jamiyatdan ta'sirlanadi, bu esa uning ma'naviy qiyofasini belgilaydi. Manaviy tarbiya, asosan, ijtimoiy qadriyatlar bilan bog'liq bo'lib, bu qadriyatlar shaxsning axloqiy va estetik me'yorlarini belgilaydi. Masalan, oilaviy qadriyatlar, do'stlik, mehr-oqibat, adolat va halollik kabi tushunchalar insonning ma'naviy taraqqiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, ijtimoiy muhit shaxsning hissiy holatini, o'z-o'zini anglashini va ijtimoiy mas'uliyatini ham shakllantiradi. Bunday holatlarning barchasi, shaxsning ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishiga, o'z ma'naviy qadr-qimmatini anglashiga va rivojlantirishiga yordam beradi. Shu sababli, ijtimoiy muhit va manaviy tarbiya o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni chuqur o'rganish, shaxsiy va ijtimoiy rivojlanish uchun muhimdir. Ijtimoiy muhit, shaxsning manaviy tarbiyasiga ta'sir ko'rsatadigan asosiy omillardan biridir. Ijtimoiy qadriyatlar, an'analar va norma-lar shaxsning axloqiy va ma'naviy rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi. Shuningdek, ijtimoiy muhitdagi o'zaro munosabatlar va tajribalar, shaxsning ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantiradi hamda uning manaviy dunyosini boyitadi. Bunday jarayonlar, shaxsning ijtimoiy rolini anglashiga va jamiyatda o'z o'rnini topishiga yordam beradi. Shunday qilib, ijtimoiy muhit va manaviy tarbiya o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilish, jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun zarurdir.

Zamonaviy texnologiyalar va manaviy tarbiya

Zamonaviy texnologiyalar insoniyat tarbiyasida muhim rol o'ynaydi, chunki ular axborot va bilimlar tarqatish jarayonini sezilarli darajada osonlashtiradi. Internet va raqamli platformalar orqali yosh avlodga turli madaniy va axloqiy qadriyatlarni etkazish imkoniyatlari kengaymoqda. Shuningdek, texnologiyalar yordamida tarbiyaviy dasturlar va o'yinlar orqali bolalarning e'tiborini tortish, ularni insoniy jihatdan rivojlantirish, axloqiy savodxonlikni oshirish mumkin. Bu jarayonlar, o'z navbatida, shaxsning o'zligini anglashiga va ijtimoiy muhitda faol ishtirok etishiga xizmat qiladi. Biroq, zamonaviy texnologiyalarni noto'g'ri foydalanish, ma'naviy qadriyatlarning buzilishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, ta'lim muassasalari va ota-onalar yoshlarni texnologiyalarni oqilona va ma'naviy jihatdan to'g'ri ishlatishga o'rgatishlari zarur. Natijada, zamonaviy texnologiyalar insoniy tarbiyani yanada samarali qilishga xizmat qilishi, shuningdek, yosh avlodning axloqiy va madaniy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu jarayonni boshqarish esa muhim vazifalardan biridir. Zamonaviy texnologiyalar insoniy tarbiyasida yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Ular axborot almashinuvi, ta'lim va ijtimoiy interaktsiyani osonlashtiradi, bu esa yoshlar o'rtasida axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali ma'naviy qadriyatlar tarqatilishi, turli madaniyatlar bilan tanishish imkoniyatlarini oshiradi. Shunday qilib, texnologiyalar insoniy tarbiyaning samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi va ijtimoiy ongni shakllantirishda yordam beradi.

Yechimlar va istiqbollar

Insoniy tarbiyani yaxshilash bo'yicha takliflar va istiqbollar muhim ahamiyatga ega. Birinchidan, ta'lim tizimida ma'naviy qadriyatlarni o'z ichiga olgan dasturlarni joriy etish zarur. Bu dasturlar talabalarni nafaqat akademik bilimlar bilan, balki axloqiy va ma'naviy jihatdan ham rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Ikkinchidan, oilalar va jamoalar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish muhimdir. Oila, bola uchun ilk tarbiya manbai hisoblanadi, shuning uchun ota-onalar va jamoatchilik birgalikda ma'naviy qadriyatlarni rivojlantirishga hissa qo'shishi zarur. Uchinchidan, san'at va madaniyat

sohalarini rivojlantirish orqali ma'naviy tarbiyani mustahkamlash mumkin. Madaniyat tadbirlari, teatr, musiqa va adabiyot orqali insonlar o'zlarining ichki dunyosini boyitishlari va ijtimoiy mas'uliyatni his qilishlari mumkin. Shu bilan birga, texnologiyalardan foydalangan holda, ma'naviy qadriyatlarni targ'ib qilish va ularga e'tibor qaratishning yangi usullarini ishlab chiqish istiqbollarini ko'rib chiqish zarur. Bularning barchasi ma'naviy tarbiyani yanada samarali va ko'p qirrali qilishga xizmat qiladi. Ma'naviy tarbiyani yaxshilash bo'yicha takliflar, avvalo, ta'lim tizimida ma'naviy qadriyatlarni integratsiyalash orqali amalga oshirilishi mumkin. Shuningdek, oilaviy va jamoaviy faoliyatlarni rivojlantirish, yoshlarning ma'naviy o'sishini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiluvchi dasturlarni yaratish muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonlar jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va kelajak avlodni ma'naviy jihatdan yetuk qilishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullaeva, M. (2020). Manaviy tarbiya va uning muhimligi. O'zbekiston ta'limi 10-25 betlar
2. Karimov, I. (2019). Zamonaviy jamiyat va manaviy qadriyatlar. O'zbekiston matbuoti 54-60 betlar
3. Shodmonov, R. (2021). Oila va tarbiya. O'zbekiston ijtimoiy fanlar jurnali 71-76 betlar
4. Tashkent, A. (2018). Ta'lim tizimida manaviy tarbiya. Ta'lim va innovatsiyalar 87-93-betlar
5. Murodov, D. (2022). Ijtimoiy muhit va shaxs tarbiyasi. O'zbekiston ijtimoiy tahlil 23-32 betlar
6. Nurmatov, S. (2023). Zamonaviy texnologiyalar va tarbiya. O'zbekiston ilmiy jurnali 112-130 betlar